

Una qüestió de perspectiva

JOAN FRANCESC
MIRA

Passats pocs dies d'aquest 9 d'Octubre del 2015 (una miqueta, almenys, diferent del dels anys anteriors), potser encara és bon temps per pensar en la història. I recordar que a Espanya, en la perspectiva habitual, des del parvulari a la Universitat, des de la premsa fins als partits polítics, hom es mira la història com si la unitat, la formació i cohesió d'un sol espai nacional a l'antiga Hispania (: llàstima que, per culpa de la "decadència" del segle XVII, Portugal es va separar del "destí comú", etc.), fóra un objectiu *natural* de l'evolució dels pobles d'aquesta península, un objectiu pre-establert per algun destí superior, valuós per ell mateix, i en funció del qual s'ha d'avaluar i interpretar la història mateixa i el present: un destí metafísic. Espanya "*estaba en la mente de Dios desde toda la eternidad*", afirmà José Antonio Primo de Rivera, segons m'ensenyaven al batxillerat (i forma part de la fe del cardenal Cañizares). Llavors tot allò que vaja a favor d'aquest destí és positiu, i tot allò que hi vaja en contra és negatiu: la "unitat" ("*la unidad de los hombres y las tierras de España*", abans i després de la retòrica franquista) sempre serà bona i progressiva, el "particularisme" sempre ha estat i serà una cosa roïna i regressiva, a més de ser un pecat imperdonable. Però la perspectiva espanyola no és necessàriament la perspectiva valenciana... ni la catalana tampoc, ni la portuguesa: és obvi que els portuguesos no "valoren" la seua història com una part de la història nacional d'Espanya, sinó com a història de Portugal (i *no* és obvi que, per formació i per origen, el nostre "destí" fóra més espanyol que el dels portuguesos; més

aviat al contrari: Portugal es va formar *dins* de l'espai polític castellano-leonès, i el País Valencià es formà *fora* d'aquest espai). Potser la *nostra* perspectiva, no la d'uns altres, ens portaria a constatar que com més força ha tingut el projecte castellà d'"unitat espanyola", més dèbil ha estat la "unitat valenciana": com més avancem i "ens" integren *ells* nacionalment, més reculem i ens desintegrem nosaltres. Per comprendre, doncs, la història dels últims tres segles, cal recordar que, per a nosaltres la "unitat espanyola", la "unitat nacional", a partir del 1707, arribà pel simple procediment de l'anihilació institucional: per la destrucció radical de l'estat valencià (no ens van deixar ni Generalitat ni corts, ni dret públic ni dret privat, ni hisenda ni moneda ni fronteres, ni administració, ni govern municipal, ni justícia, ni llengua ni res: una perfecta "neteja etnopolítica"). La "unitat" va consistir purament en l'absorció dins l'Estat castellà. Per fi Castella serà Espanya, i no per unió "natural" i confluència de regions o de regnes, sinó per ocupació i per expansió. I

per al Regne de València, va ser un sistema de base militar, burocràtic i regressiu, dirigit metòdicament al control i subjecció de tota una societat.

Vist amb perspectiva no espanyola sinó pròpia, i vist el resultat a curt i a llarg termini de la "unió", no deixa de ser raonable concloure que la no-integració en un Regne de Castella expandit amb el nom d'Espanya hauria fet possible la continuïtat d'un Estat propi dels valencians, i hauria permès potser (només "potser": la visió retrospectiva sempre és arriscada...) la seua renovació i modernització en termes propis. Per exemple, adaptant als nous temps les institucions històriques del país, a la manera holandesa o anglesa: control pactat sobre el poder reial, parlamentarisme efectiu, pes polític creixent dels sectors més dinàmics de la societat, autonomia d'un fort poder municipal, inexistència d'un "poder militar" en l'administració, etc. Probablement aquesta imatge d'una alternativa possible no passa de ser això, una imatge, però és útil contemplar-la: és una manera d'alliberar-se d'una certa dependència mental que converteix la perspectiva espanyola, que és certament la imposada pels fets, en l'única perspectiva imaginable i "natural". Contemplar alternatives possibles per al passat és també alliberar la ment per imaginar alternatives en el present i per al futur. No hi ha dubte que, al segle XVII o al XVIII, la unitat, la concentració de poder, i el control absolut dels territoris "perifèrics", era allò que li convenia a la monarquia espanyola, és a dir, a l'Estat castellà: però era també això el que ens convenia als valencians? I és això el que ens convé en el moment actual i de cara a un futur que no siga la dissolució final com a país, el final d'una trajectòria històrica pròpia? Perquè mentre es mantinga la *dependència mental* –és a dir, la perspectiva espanyola– en la visió de la història i en la ideologia nacional, totes les altres dependències es mantindran intactes: l'econòmica, la cultural i la política. Fa tres segles, i ara.

«AL SEGLE XVII O AL XVIII, LA UNITAT, LA CONCENTRACIÓ DE PODER, I EL CONTROL ABSOLUT DELS TERRITORIS "PERIFÈRICS", ERA ALLÒ QUE LI CONVENIA A LA MONARQUIA ESPANYOLA, ÉS A DIR, A L'ESTAT CASTELLÀ: PERÒ ERA TAMBÉ AIXÒ EL QUE ENS CONVENIA ALS VALENCIANS? I EN EL MOMENT ACTUAL?»